

לכבוד מוה"ר שלו' אביגדור גרינוואלד הי"ו
 באתי בדברים אלה, לבאר הדינים וההלכות הנוגעות למעשה בשאלות
 הכרוכות לייסד פירמ"ע לגביית חובות בעד אנשים (Collection Agency).

השאלות

- א. אם מותר לגבות קנס עבור איחור פרעון (Late Payment Charge), או שיש בה משום איסור ריבית?.
- ב. האם זה שהקונים שנתחייבו הממון חתמו את שמם על אינוואו"ס על ידי המחשב (Computer Signature), יש לו דין חתימה בכתב, להתחייב בדברים שחתם עליהם?.
- ג. אם מותר לפרסם את מי שמעכב מלפרוע על הקרעדי"ט ביורא"ס, שאז זהיה' דבר גלוי לרבים?.
- ד. אם מותר לתבוע בערכאות את המעכב פרעונו, או להתרות שיתבענו בערכאות?.

התשובות:

- א. בתחלה יש להבהיר לכל הפירמע"ס שאתם נושאים ונותנים עמהם, כי אינכם קונים עצם זכות גביית החובות מהפירמ"ע, רק אתם מורשים מהפירמ"ע לעשות מלאכת הגבייה בעדם.
- ב. לשאלה א': מותר לבקש רק אלו ההוצאות הקשורות בגביית ההלוואה, כגון: דמי המשלוח של תזכורת לתשלום, הוצאות עורך-דין עבור משלוח התזכורות לשלם.^א [אמנם מהיות טוב, כיון שהוא דבר קבוע, עדיף יותר שכל הפירמע"ס אשר נושאים ונותנים עמהם והם ישראלים, שיעשו 'היתר עסקא כללי' עבור כל עסקיהם ולתלות במקום גלוי במשרד שלהם].
- ג. לשאלה ב': מסתבר כי חתימה ע"ג מחשב הוי רק כתמונה, ואינה חתימה גמורה. אמנם יש עצה לזה, שתכתבו על שטר-החוזה שלכם, שהפירמ"ע שלכם יהיה נאמן גם ע"י חתימת צילום, מלבד אם הנתבע יראה שובר (Receipt) נגד זה, ואפילו שובר שנדפס ע"י מחשב.
- ד. לשאלה ג': מעיקרא דדינא יש להתיר^ב, אבל לא נכון לעשות כדבר הזה נגד ישראל כשר, מפני שמלבד עצם הפרסום, גם יש לו הפסד שיורד קרעדי"ט סקא"ר שלו, וגורם שלא יוכל לקבל שום הלוואה או משכנתא, וגם שבעתיד

^א עי' תורת רבית פ"ה סכ"א.

^ב עי' ערוך השולחן (חו"מ סי' שפח סעי' כא) בשם באר הגולה, שבימיו נתפשט המנהג והתקון שמנהיגי הקהלה עומדים על המשמר שלא לעשות שקר ועולה להאומות ומכריזים לגלות ולפרסם על האנשים שלוקחים בהקפה או לווים מעות ואין רוצים לשלם, ומנהג טוב ויפה הוא וגודל קידוש שם שמים יש בזה, וראוי לתקן כן בכל מקום ואז יאמרו בגוים ישראל אשר בהם יתפאר אלהי עולם וכו', עכ"ל.

יצטרך להוציא הוצאות רבות לתקן הקרעדי"ט שלו, לכן יש לנסות תחלה בכל מיני דרכי נועם שישלם את החוב, אך בנתבע גוי מותר.
ה. לשאלה ד': יש בזה פרטים רבים ואופנים שונים זה מזה, וכדלהלן:

1. אם הוא חוב ברור דהיינו שהנתבע מודה שהוא חוב, ואין שום דין ודברים רק שמשתמט מלשלם החוב, בזה אין איסור לילך לערכאות.³
2. אם הנתבע יש לו דין ודברים נגד התובע בנוגע החוב שתובעין ממנו לשלם, אסור להתרות שיתבע אותו לבית המשפט, מלבד באופן שהנתבע מסרב מלציית לדין ישראל, וגם אז צריך בתחלה לתבוע אותו לדין תורה, וכשמסרב יטול רשות מחברי הבית דין לתבועו בערכאות.⁷
3. וכן יש איסור להיות מורשה מחברי פירמ"ע של גוים לתבוע לערכאות, כי גורם לישראל חבירו להוציא ממון שלא כדין.
4. אם הנתבע הוא גוי, מותר לתבוע לפני ערכאות.⁷
5. אם הוא מזרע ישראל, אמנם ידוע ומפורסם לכל שאינו שומר תורה ומצוות רח"ל, מסתבר שלא יציית לדינא דישראל. לכן מעיקרא דדינא אין צריך רשות מבית דין ויכולים לתבוע אותו לערכאות.⁷ אבל מכל מקום למעשה קשה לשער בוודאות דלפעמים גם אנשים כאלו מסכימים לילך לדין תורה לכן לרווחא דמילתא ישלח הזמנה פעם אחד, ומיד כשלא ישמע לזה, יתנו לו היתר לילך לערכאות,⁷ וכן המנהג.⁷
6. אם אין יודעים אם ה-Owner של הפירמ"ע יהודי או גוי, יש להתבונן על שמו, כדי להבחין אם יש לו שם המצוי בישראל כגון David וגם שם המשפחה שלו הוא רגיל בישראל כגון Friedman, צריך לחשוש אולי הוא מזרע ישראל, וכיון שכל קבוע כמחצה על מחצה, יש להחמיר ולישא וליתן כמו עם איש ישראל (כמבואר לעיל), אך אם השם שהוא נקרא בו, בוודאי אינו שם ישראל, וגם אינו כינוי לועזי על שם של ישראל,

³ עי' שו"ת כסא משפט סי' טו.

⁷ איתא בשו"ע (ח"מ סי' כו ס"א) וז"ל: אסור לדון בפני דיינים גויים ואפילו במקום דעביד דינא לנפשיה כמ"ש בסי' ב', אסור לדון על ידם, ואפילו בדין שדנים כדייני ישראל ואפילו נתרצו הבעלי דינים אסור. וכל העושה כן, הרי זה רשע גמור וכאלו חירף וגידף והרים יד בתורת משה רבינו ע"ה דמראה כאלו תורת משה וכו'. ואם יד ישראל תקיפה צריכים לעשות כל מה שביכולתם עד שיסלק ידם מעל חברו, וכן המחזיק ביד מי שהולך לפניו הרי זה רשע. ועי' ערוה"ש שם סעי' ב.

^ה עי' בשו"ת תשב"ץ (ח"ד סי' ו) שכתב דאפי' אם הנתבע גוי אם הוא רוצה לדון בדיננו אסור לדון עמו בערכאות, אבל עי' במשיב בהלכה (סי' יב) שלא קי"ל כן.

¹ כסף הקדשים סי' כו ס"ב, והו"ד בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ג סי' תמה).

² שו"ת כסא משפט (סי' טז).

^ה שו"ת תשובות והנהגות (ח"ג סי' תמא), משיב בהלכה (סי' יב ס"ק לא). אך בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ג סי' תמא) כתב שיש לו להודיע שמצדו מוכן לילך לבית דין של ישראל.

וכן אם שם המשפחה שלו אינו רגיל בישראל, מסתבר שאין צריך לחוש שמא הוא ישראל ומותר לתבעו בערכאות.
7. ואם התובע הוא גוי והנתבע הוא ישראל, פשוט שמותר לגובה- החובות המתווק ביניהם להזמין הנתבע לערכאות, שהרי הגוי לא ישמע לו לבוא ולדון בפני דיני ישראל^ט.

^ט עי' כסא משפט סי' יח.

אני _____ מודה על כל מה שכתוב להלן בשטר הזה דלא כשהשבאה ודלא כהשטאה אלא כמודים בפני ב"ד חשוב.

א. היות שעסק הנקרא _____ כרוך בגביית קנס של הנתבעים, והגם שמעיקרא דדינא אין בזה חשש רבית, מ"מ ליתר שאת רוצים לסדר שיהיה באופן של היתר עסקא, ולכן באנו בזה לידי החלטה גמורה בהסכמת כל השותפים שהלוואה הנ"ל וכן כל הלוואות הנעשה בעסקינו הנ"ל בעבר בהוה ובעתיד הכל יהי עפ"י היתר עיסקא הנזכר להלן סעיף ב', וכן אנו מגלים דעתנו שאם כבר לוינו ממנו שלא עפ"י עיסקא אנו מוחלים אותו בלב שלם כל הרבית שנשתלם עבורו.

ב. שורש ההסכמה והתחייבות שבשטר עיסקא זאת הוא דכשאנו מלוין לאחרים או בינינו לבין עצמנו או במשא ומתן או שמתחייבים לנו באיזה צורה שיהא ואנו הסכמנו לתנאים שיש בו איסור רבית, אנו מודיעים ומתחייבים בזה שכוונתינו תמיד בזה שכל מי שנתחייב לשלם יותר נתחייב מתחילה להשקיע המעות או הסחורה שמקבל מאתנו בעסקים טובים ומובחרים. ואם נקצוץ שלא בשעת מתן מעות או שיוציא מהמעות או מהעסקים לצרכיו ולשלם חובותיו או שיעשה בהם עסק שיש בו חשש איסור ישתף אותנו מזמן ההוא ואילך בשאר עסקיו הטובים שאין בהם חשש איסור ושאפשר להשתתף, ובאם לא יהיו לא עסקים נהי' שותף בכל דבר שהוא השקעה טובה כנ"ל, ובאם לא יהיו לא עסקים והשקעותו שלא יהי' קנין המועיל או שהעסקים והשקעות של העיסקא אינם טובים כ"כ, ויזדמנו לו אח"כ עסקים טובים אז ישתף אותנו בעסקים טובים ההם, ויהי' בידו בתורת פקדון והוא בכל אלו רק שומר שכר, ובמקום שצריך ליתן שכר טרחו יקבל חמשה אחוזים בשכרו. והסכום שאנו דורשים היינו מפני שאנו משערים שהרויח עבורנו בעסקים כהסכום שקצבנו.

ג. אם יטעון שהפסיד בהם ח"ו אנו מפסידים גם מהקרן אבל נאמנות שלו יהי' כתיקון מהר"ם כדת והיינו שאם יטעון שלא השקיע המעות ולא היה לו שום עסקים וגם אח"כ לא השקיע עבורנו או שיטעון שלא הרויח או שלא עלה כ"כ ריוח, חייב לישבע בבית דין, וכל תנאי העסק ושומות וחשבונות ואפן ההתפשרות ונאמנות יהיו באופן המועיל שלא יהי' דוקא בהעסק חשש רבית וכמו שיקבעו בב"ד, ואף אם נראה קצת כעין אומדנא שלא הרויח אנו דורשים ביררו גמור דוקא או שישבע שלא הרויח, וכל זמן שלא נשבע עליו לשלם הרבית או קנס שקצצנו

שבעצם הכוונה לריוח משוער מעסקים שאנו תולים שהרויח במעותינו או מהעסקים שזכינו, ויתר הריוח משיעור הקצבה שייך לו.

ד. מעתה בשטר עיסקא זאת כל זכותינו וחיבינו מגיע לכל אחד אף שאינו יודע שחתמנו בשטר עיסקא או שאינו מבין כלל את תוכן השטר, רק נקיים הכל כפי המבואר בשטר הזה.

ה. וכן אנו מגלים את דעתנו שאם יהי' בתורת עיסקא אז כל מקום שהחוזים הפרטיים הנ"ל מזכירים את הלשון Interest הכוונה לסכום ההתפשרות הנ"ל אלא שנכתב במונחים המקובלים בלשונם.

ו. אנו מגלים שהמשכון שאנו מקבלים הוא רק עד שיוכיח שהיה הפסד ולא היה ריוח, אבל אחר שיוכיח שהיה הפסד, אז נפקע השיעבוד של המשכון ואנו נותנים לו בחזרה את המשכון.

ז. ובפירוש הותנה שאם מאיזה סיבה לא ידע המקבל או הנותן את ענין העיסקא או שלא ידע כלל מהי עיסקא, יהי' גם על פי דיני עיסקא ויהיו לו כל הזכויות והחובות שיש למקבל או נותן בעיסקא.

ח. בפירוש הותנה שגם ה-late payment fee וגם ה-Loss ticket fee נכלל בתוך היתר עיסקא הזה.

ט. קבלנו בכל זה (בין מה שכתוב בדף זה ובין מה שכתוב בדף הקודם) דעת פוסק המקיים שטר זה אפילו יחידאי, וכל זה נעשה בהודאה גמורה דלא כהשטאה ודלא כהשבעה, וככל דיני תנאי ב"ג וב"ר באופן שתקנו לנו חז"ל ובקנין גמור אגב סודר בב"ד חשוב ומעכשיו דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי הכל שריר וקים.

י. וכן אנו מגלים את דעתנו שאם יהי' בתורת עיסקא אז כל מקום שהחוזים הפרטיים הנ"ל מזכירים את הלשון Interest או בלשון Fee או בלשון Point's הכוונה לסכום ההתפשרות הנ"ל אלא שנכתב במונחים המקובלים בלשונם.

יא. כל זה בקנין אג"ס כתיקון חז"ל בפני ב"ד חשוב באופן היותר מועיל, דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי הכל שריר וקיים.

וע"ז באנו על החתום יום _____ לחודש _____ שנת תשע"ז לפ"ק